

Monumentnummer*: 532408

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82785/20

Woonplaats* Utrecht
Gemeente* Utrecht
Provincie* Utrecht

Locatiennaam Utrecht
Locatieomschrijving Inundatiekanaal

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	P			6160
Utrecht	P			4947
Utrecht	P			4149
Utrecht	O			959
Utrecht	U			2137
Utrecht	P			5176
Utrecht	P			4150

*Omschrijving***

Cluster 401. Aanleg van een inundatiekanaal.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

AANLEG VAN EEN INUNDATIEKANAAL EN VAN EEN WAL ALS RESTANT VAN EEN (GEDEELTELIJK) GEDEKTE WEG EN VAN DE HOOFDVERDEDIGINGSLIJN, als onderdelen van de onder de rook van Utrecht gelegen resten van het inundatie- en verdedigingssysteem van de gecombineerde werken van de eerste en tweede fortrenring. De aanleg maakte deel uit van een stelsel van werken dat vanaf ongeveer 1870 een tweede fortrenring - op grotere afstand van de stad - ondersteunde en dat tevens bijdroeg aan

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

verbeterde inundatiemogelijkheden en aan het onzichtbaar voor een vijand bewegen en opstellen van manschappen en materieel. Het dijklichaam is opgeworpen op basis van uitgegraven materiaal. Het complexonderdeel omvat concreet de aanleg van het zich ruwweg tussen de huidige A 12 (zuid) en de Oude Liesbosweg no. 52 uitstreckende kanaalbeloop (noord) en het er aan de westzijde parallel aan gelegen dijklichaam. De totale lengte van de aanleg bedraagt ongeveer 1500 m, waarvan het grootste deel (ca. 1250 m) zich kaarsrecht van zuid naar noord uitstrekt. De breedte van het kanaal is overwegend zo'n 20 à 25 m; voor het grootste deel ligt aan de oostzijde van het kanaal een pad, dat als een (moderne) voortzetting van een bestaand onderhoudspad is te beschouwen. Het pad aan de westzijde, dat zich achter de dijk / wal bevond is hier en daar nog te herkennen; het is toegankelijk via afsluitbare, relatief recente hekjes aan de voet van het talud. Het inundatiekanaal en de wal / dijk strekten zich voorheen - tot omstreeks 1965 - vrijwel ononderbroken uit van Lunet IV tot de Schalkwijksche Wetering, maar de aanleg en verbreding van de A 12, van het Amsterdam-Rijnkanaal en ook de uitbreidingen van Utrecht en Nieuwegein hebben ertoe geleid dat de herkenbaarheid ervan ten zuiden van de A 12 is aangetast. Niet zeker is of de gedekte weg zich over de volle lengte van het kanaal uitstrekte; kaarten van vóór 1940 lijken dit niet te bevestigen, maar de eerste naoorlogse topografische kaart (1948, 1:25.000) laat een dijklichaam aan de westzijde van het totale kanaal zien. (De kaart toont ook duidelijk een knik in het kanaal ter hoogte van de Ravensche Wetering, die over korte afstand deel uitmaakte van het inundatiesysteem. Het desbetreffende kanaalrestant ligt ten zuiden van de A 12.) Van de eventuele vroegere aanwezigheid van werken als loopgraven of batterijen (anders dan de eerder genoemde) is op het moment van schrijven niets bekend, maar er mag niet worden uitgesloten dat hiervan sporen of resten aanwezig zijn. Brede inundatiekanalen, compleet met wal, zijn relatief schaars en dit kanaal vertegenwoordigt daarom bijzondere waarden.

Omschrijving

AANLEG VAN EEN INUNDATIEKANAAL EN VAN EEN WAL ALS RESTANT VAN EEN (GEDEELTELIJK) GEDEKTE WEG EN VAN DE HOOFDVERDEDIGINGSLIJN, bestaande uit een in totaal ongeveer 1500 meter lange rest van een oorspronkelijk naar het zuiden veel langer inundatie- en voedingskanaal met parallelle dijk / wal aan de westzijde ervan. De aanleg fungeerde als hoofdverdedigingslijn en als waterkering van het in geval van oorlogsdreiging ten oosten ervan op te zetten inundatiewater. De breedte van het kanaal bedraagt vrijwel overal 20-25 m; de wal / dijk is over vrijwel de volle lengte iets minder breed: circa 20 m. Het kanaal en de dijk / wal hebben een kaarsrecht beloop over ongeveer 1250 m en een noordelijke, iets gebogen uitloper van een 250 m. Van de ten westen van de wal, aan de voet ervan gelegen weg is nog maar een beperkt deel herkenbaar, maar het talud en de lager, maar dicht tegen de (kruin van de) wal gelegen huizen en tuinen en gronden vertegenwoordigen er een herinnering aan. Hier en daar is het vroegere pad nog aanwezig aan de voet van het talud.

Waardering

De AANLEG VAN EEN INUNDATIEKANAAL EN VAN EEN WAL ALS RESTANT VAN EEN (GEDEELTELIJK) GEDEKTE WEG EN VAN DE HOOFDVERDEDIGINGSLIJN is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het betreft hier een onderdeel dat in hoofdzaak dateert uit het begin van de jaren 1870 waaraan daarna op beperkte schaal verbeteringen en uitbreidingen zijn uitgevoerd. Het is een tamelijk schaars geworden voorbeeld van een voor defensieve doeleinden ingericht inundatie- en voedingskanaal met annexe aarden wal.

* Ensemblewaarden en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is vrij zeldzaam omdat het als restant van een inundatiekanaal met een parallelle aarden wal nog steeds een tamelijk goed en herkenbaar voorbeeld is van een voor defensieve doeleinden ingericht lineair werk.

* Het onderdeel is redelijk goed bewaard omdat de meeste ertoe behorende onderdelen in herkenbare vorm aanwezig zijn en de toenmalige bestemming ook nog redelijk uit de context afleesbaar is.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Gracht (B)

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument